

Володимир САПОН

«Меди і полини історії»

Продовжуємо публікацію краєзнавчої книжки «Меди і полини історії» – відомого чернігівського письменника, журналіста, краєзнавця Володимира Миколайовича Сапона (20.07.1951 – 02.10.2017). Поч. в №№ 175, 177 – 183, 185 – 203.

Старе, як світ, «мистецтво» шахраїв

Шахрайські та злодійські хитрощі, з якими ми зустрічаємося у нашому непростою сьогоденні досить часто, справді із довгою бородою. Озирнімося хоча б на на початок минулого століття, погортавши вкриті архівним пилом сторінки «Чернігівських губернських ведомостей» та «Чернігівського слова», де інформувалося про всі кримінальні пригоди, що траплялися від Новозибкова і Стародуба на півночі до самісінького Києва на півдні, від Радуля і Добрянки на заході та до Шостки і Конотопа на сході – таку територію обіймала тоді Чернігівська губернія.

Чи не найбільше таких пригод було у губернському місті. Якось у травні 1903 року прибув до Чернігова із Пакуля Чернігівського повіту селянин Павло Гаркуша – збирач податків при тамтешньому волосному правлінні: щоб здати до казначейства 270 рублів зібраних грошей. Йдучи вулицею Гончою, побачив перед собою чоловіка, який раптом, нахилившись, підняв щось із землі. Коли ж із ним порівнявся пакулець, той пояснив:

– Оце знайшов вузлик, подивився, а там – гроші. Ти ж був свідком, то давай розділимо їх пополам...

Але поділити знайдене не втигли. Підійшов третій і став вимагати повернути йому щойно загублений вузлик із грошима. Перший розв'язав вузлик, проте грошей у ньому не виявилось. Відтак «власник» вузлика став вимагати в обох, щоб показали свої гаманці, мовляв, уже поділили гроші... Оглянув гаманці, однак своїх грошей не виявив і вибачився. На тому всі троє і розійшлися. Гаркуша попрямував своєю дорогою, а той, хто знайшов вузлик, зітхнувши, поспішив за його «власником». У казначействі Гаркуша виїняв гаманець із казенними грішми, щоб здати до каси, але замість них побачив... камінець. Обдурений селянин мерщій кинувся у поліцію, де йому лише поспівчували, пояснивши, що це вже не перший подібний випадок у місті...

Дурили нашого братапредка і поіншому. На початку 1909 року звернулося у поліцію кілька покупців лавки Аронова, що за чернігівським Красним мостом. Поскаржилися, що продавець для зменшення ваги товару всипає куплені покупцями цукор, рис, крупу у паперові пакети із заклеєним у них на дні піском.

Поліція зацікавилася фактом і за кілька днів виявила подібне і в інших магазинах, а також встановила осіб, котрі такі пакети клеїли. За шахрайство на два тижні тюремного ув'язнення були засуджені Янкель Черняк, Фішер Василевський і Борух Серебряний, на три тижні – Гірша Фрідберг і Нахім Примаков, на місяць – Шльома Сац.

«Працювали» шахраї та злодії і більш круто. Скажімо, у січні 1895 року чернігівський купець Шльома Шлеп'яков отримав із Варшави посередництвом «Російського общества транспортного владения» ящик із замовленими золотими і срібними речами, що були застраховані на 1200 рублів. Ящик прийшов пошкодженим, отож його відкрили у присутності поліцейського чиновника. Виявилось, що у ньому замість 32 золотих і срібних годинників на суму 526 рублів лежали шматки цегли...

Втім, краще було отримати цеглину замість коштовного металу, аніж те, що отримав двома роками раніше стародубський міщанин Афанасій Шведов. А отримав він із Гомеля від якогось Смирнова невеличку посилку, обиту полотном. Коли полотно зняли, побачили ящик, заповнений... вибухівкою. Вона мала вибухнути при відкриванні кришки ящика. На щастя, пружинка вибухового механізму розслабилася і рушничний капсуль не було пробито...

Траплялися і фальшивомонетники. До того ж не десь у містах, а у провінційній сільській глибинці. Як, наприклад, у селі Волинка на Сосничині, де на початку 1909 року поліція виявила на квартирі у фельдшера з місцевих козаків Федора Володька приладдя для виготовлення срібних монет вартістю 1 рубль, 50 і 15 копійок.

І ще дещо про злодіїв. Хоч і менше їх було, аніж тепер, проте грабували і бідних, і багатих, і навіть... професорів. Якось обікрали «хатинку» предводителя губернського дворянства, графа Григорія Милорадовича, у травні 1908 року залізли у будинок предводителя дворянства Чернігівського повіту Григорія Глібова, поцупивши столового срібла більш ніж на 300 рублів.

А через два місяці, коли у Чернігові проходив XIV археологічний з'їзд, на який зібралися з усієї Росії майже 300 вчених, не пощастило академіку Імператорської академії наук О. І. Соболевському та професору Київського університету В. М. Перетцу. Повернувшись у номер дворянського пансіону, де вони мешкали, перший не знайшов свого гаманця із грошима і срібного годинника, що лежав на нічному столику, а другий – саквою із білизною та рукописами наукових праць, серед яких була і доповідь, яку вчений мав прочитати наступного дня перед делегатами з'їзду. Злодіїв так і не спіймали. А свою доповідь Володимир Миколайович все ж прочитав... по пам'яті.

В Ічні відкрито меморіальні дошки на честь українських героїв

17 липня в місті Ічня з нагоди 31-ї річниці прийняття Декларації про державний суверенітет України урочисто відкрито меморіальні дошки на честь борця за незалежність України в 20-му столітті та захисника нашої незалежної держави.

Меморіальну дошку на честь полковника медичної служби Армії УНР, видатного борця за незалежність України, громадського діяча Юрія Добриловського (07.01.1891 – 11.07.1955) встановлено на фасаді будинку Коомунального некомерційного підприємства «Ічнянський центр первинної медико-санітарної допомоги». Урочистий захід відкрив заступник голови Ічнянської міської ради Ярослав Животяга, про життєвий шлях Юрія Добриловського присутнім

розповів співробітник Північно-Східного міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті Сергій Бутко, також виступили голова правління ГО «Українська Ініціатива» Юрій Косенко та керівник місцевого осередку організації, секретар Ічнянської міської ради Григорій Герасименко.

Ініціатором і організатором увічнення пам'яті видатного земляка виступила ГО «Українська Ініціатива» за сприяння міської ради та Українського інституту національної пам'яті.

Докладніше з біографією цього борця за незалежність України можна ознайомитися в публікації «На Різдво, 130 років тому, народився воїн армії УНР із Чернігівщини Юрій Добриловський» за

посиланням (<http://surl.li/aagph>).

Того ж дня на фасаді будівлі гімназії імені Степана Васильченка встановлено меморіальну дошку на честь українського воїна Сергія Петраускаса, який загинув захищаючи Україну. Воїн 72-ї окремої механізованої бригади імені Чорних Запорозжів народився 18 грудня 1977 року в Ічні. Його батько – литовець, мати – українка з Ростова-на-Дону. Активний учасник Помаранчевої революції і Революції Гідності, оборонець Луганського аеропорту в 2014 році. Загинув 22 лютого під час ворожого обстрілу в районі Авдіївки.

На урочистому заході виступили голова міської ради Олена Бутурлим, керівник ГО «Спілка учасників бойових дій АТО Ічнянського району» Костянтин Купка, а також Юрій Косенко і Сергій Бутко.

У цей же день Сергій Бутко передав Ічнянському історико-краєзнавчому музею видання УІНП.

Сергій ГОРОБЕЦЬ,
Український інститут
національної пам'яті
Чернігів

Краса України – в сільському музеї

Нещодавно побував у приватному музеї Юрія Дахна, що на Чернігівщині. Отримав від побаченого неймовірно враження.

Здійснив цю подорож завдячуючи моєму приятелю, відомому меценату та активному громадському діячу Володимиру Коліньку. Маршрут поїздки пролягав українським Подесенням, був дуже цікавим, наповненим відвіданнями історичних місць Київщини та Чернігівщини. А тепер про музей. Пан Юрій зумів створити у маленькому селі Москалі Чернігівського району етнографічний музей, експозицією якого не зможе порівнятися жоден подібний державний музей в Україні.

За власні кошти Юрій придбав чотири старі хатини, в яких вже ніхто не жив, і оживив їх духом високої української культури.

Окрім збирання матеріальних експонатів, Юрій і його родина є носіями збереження інформації про історію свого села і краю, історію церкви, місцевих звичаїв, пісень, особливості мови, легенд, а також інформації про

історію людей які проживали в цьому селі.

Для мене, народженого на Поділлі, було дуже цікаво пізнати культуру побуту Чернігівського Полісся, відмінності ткацтва і вишивки.

Від початку знайомства із Юрієм я зрозумів, що для нього і його родини колекціонувати старожитності – це не просто захоплення, це справжній, свідомий вияв українського патріотизму.

Якби в кожному українському селі чи містечку були такі музеї і такі подвижники, я думаю, що Тарас Григорович Шевченко, споглядаючи на нас із небес, більше б не докоряв нам гнівно:

«...Подивіться лишень добре, Прочитайте знову Тую славу. Та читайте Од слова до слова, Не минайте ані титли, Ніже тії коми, Все розберіть... та й спитайте Тойді себе: що ми?.. Чий сини? яких батьків? Ким? за що закуті?..»

Ніколи не пізно вивчати і відроджувати своє минуле, досліджувати історію кожного села, міста, врешті досліджувати своє генеалогічне, родовідне древо, це буде відновлювати і на далі формувати нашу національну, українську ідентичність.

Створення і діяльність таких музеїв навряд чи може

спиратися на волю і широкую допомогу держави, у нинішньому вигляді вона може відігравати скоріше допоміжну функцію.

Спіратися такі музеї можуть, перш за все, на окремих ентузіастів (яких є не так мало на теренах України), а також на недавно створені Об'єднані територіальні громади, окремих меценатів. Важливу роль в цьому процесі мала б відігравати українська церква.

Юрій Дахно, колишній керівник районної пошти, почав збирати експонати для музею у 2006 році і, як ми побачили, йому вдалося зробити навіть більше, як на один музей.

Як говорив Юрій: «Музей створював, щоб відкрити для всієї України Чернігівське Полісся». Як на мене, Юрію це вдалося.

То ж відкриваймо і ми, дорогі українці, за його прикладом кожен свій край.

Степан БРАЦЮНЬ,
голова Конгресу
Українських Націоналістів
Київ

Календар серпня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Короленка видала щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області» – на 2021 рік. Укладачі: Л. В. Студьнова, І. Я. Каганова, О. В. Дорохова. Відп. за вип: І. М. Аліференко. Друкуємо серпневу частину календаря.

1 – народився у с. Атюша Коропського р-ну Анатолій Миколайович Карацюба (1946) – генерал-майор міліції у відставці, заслужений юрист України, почесний громадянин Короп. Живе в Києві.

2 – народився Ілля Ананійович Оліферовський (1921–1997) – член Спілки журналістів України, заслужений працівник культури України, працював редактором Чернігівської районної газети «Наш край», в обласній газеті «Деснянська правда» тощо, автор краєзнавчих публікацій.

6 – народився с. Роїще Чернігівського р-ну Микола Леонідович Панько (1951) – різьбяр, член Спілки художників України, заслужений майстер народної творчості України.

18 – в с. Переходівка Ніжинського р-ну народився Олександр Якович Кониський (1836–1900) – український письменник і громадський діяч, шевченкознавець. Випускник Чернігівської гімназії та Ніжинського ліцею.

23 – в с. Сахнівка Менського р-ну народився Данило Костянтинович Мороз (1841–1894) – письменник, автор «Арифме-

тики для недільних шкіл», оповідань, драматичних творів. Жив у рідному селі.

24 – народився Леонід Полтава (Леонід Едвардович Пархомович) (1921–1990) – поет, прозаїк, драматург, публіцист, громадський діяч в еміграції. Закінчив школу в Любечі та Ніжинський учительський інститут. Учасник українського підпілля під час Другої світової війни, в'язень нацистських таборів. Помер у Нью-Йорку.

25 – в Ічні народився Іван Оксентійович Кмета (Іван Кмета-Ічнянський) (1901–1997) – протестантський пастор, доктор теології, професор, поет, прозаїк, перекладач. Закінчив учительську семінарію в Прилуках. У 1929 році емігрував до Канади. Похований у Філадельфії (США).

– народився в с. Хороше Озеро Борзнянського р-ну Володимир Іванович Рожок (1946) – хорівий диригент, доктор мистецтвознавства, професор, народний артист України, ректор Національної музичної академії України імені П. Чайковського у 2004–2018 рр.

– 1951 – заповідник «Тростянець» в Ічнянському районі за постановою Ради Міністрів УРСР перетворений у дендрологічний парк і переданий у відання АН УРСР.

26 – 1966 – селище Борзна віднесено до категорії міст районного підпорядкування.